

Johanna Karimäki vihr

Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Uudenmaan pienvesistöjä, niiden kunnostusta ja vaelluskalojen esteenä toimivien pienvoimaloiden patojen purkamista koskevan selvityksen laatimiseen (1 000 000 euroa)

Eduskunnalle

Pienvedet ovat tärkeä osa Suomen luonnon monimuotoisuutta. Ne tarjoavat elinympäristöjä monille eliöille, muun muassa kaloille, linnuille ja hyönteisille. Nisäkkäistä esimerkiksi saukko on riippuvainen pienvesiympäristöstä. Täysin luonnontilaisia pienvesiä on valitettavasti hyvin vähän jäljellä ja suurin osa luonnontilaisista pienvesistä on säilynyt kansallispuistoissa ja suojelualueilla. Tämä johtuu siitä, että ihminen on muokannut ja rakentanut ympäristöään, perannut jokia, putkittanut pieniä virtavesiä ja rakentanut vaellusesteinä toimivia voimaloita.

Suomen uhanalaisista lajeista noin 6 % on riippuvaisia pienvesistöistä, joten pienvesien suojelu ja ennallistaminen ovat tärkeitä. Pienvedet ovat herkkiä veden laadun ja ympäristön muutoksille niiden vähäisen vesimäärän takia. Pienvesien kunnostamista on tehty enimmäkseen luonnonsuojelualueilla, mutta ennallistaminen on tärkeää myös suojelualueiden ulkopuolella. Ennallistamisessa täytyy ottaa huomioon pienveden lähiympäristö ja valuma-alue, sillä alueiden tila vaikuttaa olennaisesti myös pienveden kuntoon.

Suomessa on yli 200 vesivoimalaa ja erilaisia kalojen vaellusesteinä toimivia patoja on tuhansia. Patojen rakentamisella ja vesien säännöstelyhankkeilla on aiheutettu huomattavaa haittaa Suomen kalakannoille ja vesiluonnolle laajemminkin.

Uhanalaisten vaelluskalojen suojelemiseksi valtioneuvosto hyväksyi kansallisen kalatiestrategian maaliskuussa 2012. Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Tämä mahdollistuu vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen auttaa vahvistamaan niiden kutemismahdollisuuksia, eli luontaista lisääntymistä.

Kalatiestrategian tavoitteet ohjaavat kalatierakentamista, sillä siihen sisältyy 55 padon kärkekohdetta. Kyse on suurista voimaloista ja kiireellisesti pelastettavista jokialueista. Toisaalta Uudellamaalla on erityisen paljon pienvoimaloita ja vaellusesteitä, jotka eivät ole kalatiestrategian kärkihankkeissa.

Talousarvioaloite TAA 241/2018 vp

Myös kaikkein pienimmät vesivoimalat ovat haitallisia kaloille, sillä vaelluskalat eivät pääse ohittamaan patoja. Suomessa on lähes 90 yhden tai alle yhden megawatin minivesivoimalaa, jotka vastaavat 1—2 promillea koko maan energiantuotantokyvystä. Energiahuollon kannalta ne ovat merkityksettömiä.

Minivoimaloiden ja patojen purku voi olla varteenotettava vaihtoehto kalatielle. Erityisesti Uudellamaalla on lukuisia tällaisia kohteita. Ne pitäisi systemaattisesti selvittää Uudenmaan pienvesistöselvityksen yhteydessä.

Patojen purkamisesta koituvia hyötyjä ja haittoja ei ole selvitetty missään, ja Uusimaa olisi sopiva ensimmäinen pilottikohde selvityksille. Hanke sopisi Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hallinnoitavaksi. Näin voimme palauttaa elinvoimaiset, luontaisesti lisääntyvät vaelluskalakannat, kuten taimenet, lukuisiin Suomenlahteen laskeviin Uudenmaan jokiin. Yksi klassinen esimerkki on Helsingin Vanhankaupunginkosken pato. Voimalaitoksen teho on vain 0,1 MW, mutta sen pato estää kalojen nousua Vantaanjoen vesistöön. Vuonna 1876 rakennetun voimalan muut rakennukset voidaan museosyistä säilyttää esimerkiksi asukastoimintaan, vaikka itse pato purettaisi osittain vaelluskalojen nousun tieltä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta lisää 1 000 000 euroa momentille 35.10.22 Uudenmaan pienvesistöjä, niiden kunnostusta ja vaelluskalojen esteenä toimivien pienvoimaloiden patojen purkamista koskevan selvityksen laatimiseen.

Helsingissä 28.9.2018

Johanna Karimäki vihr